

Koen PEETERS

Schrijver

In *De mensengenezers* volgt een schrijver het pad dat een jongen uit de zwijgende Westhoek vijftig jaar geleden naar de jezuïeten en uiteindelijk naar de oever van de Kwango in West-Congo leidde. Ook in het echt dwaalde Koen PEETERS (58) rond op oorlogskerkhoven en woonde hij in Popokabaka de eucharistie bij. „Ik heb nu eenmaal geen erg levendige verbeelding.”

‘Ik geloof niet in God, wel in praten over Hem’

Jozefien VAN HUFFEL

Of ik weet waarom de roman veertig hoofdstukken telt? Koen PEETERS bladert naar waar hij onopvallend verwijst naar de veertigdagentijd, van „een deken van as” op de eerste bladzijde over een gesprek op halfvasten in hoofdstuk 21 tot een paaswens aan het eind. „De vasten is een tijd van ontbolstering. Aan het eind is iemand geboren, weet iemand wie hij is”, zegt hij. „Het donkere speelt een hoofdrol, maar het einde blijkt positief.”

-U interviewt en verkent in de aanloop naar een roman. Schrijft u zoals een antropoloog? Ik schrijf als romancier maar ben vooral een antropoloog. Ik lees veel, maar moet ook ter plaatse gaan, die abdij in Drongen bezoeken en praten met oude boeren, paters en Congolezen. Het zintuiglijke voedt me. Net als de mensen: elk contact brengt me weer bij iemand anders. Ik merk dat ik iedereen wil zien die beschikbaar is. Remi, het hoofdpersoonage in *De mensengenezers*, is gemodelleerd naar Renaat Devisch, antropoloog en mijn oud-professor. Hij was zo vriendelijk om me in contact te brengen met zijn broer en zus. Ik praat twee of drie uur, schrijf alles zo letterlijk mogelijk op en kneed uit massa's tekst personages. Ik heb niet veel verbeelding, maar ik kan goed luisteren. Ook dat zit wellicht in de gereedschapskist van een mensengenezers.

„We zouden willen dat het goede, het schone en het ware altijd samenvallen, maar dat is niet zo”

-Waar bracht uw onderzoek u nog?

Ik sprak met zo veel mogelijk jezuïeten die in Kwango of Congo werkten. Ze zijn oud tot stokoud, vijf van hen intussen zelfs overleden, maar ze deelden helder hun fantastische verhalen. Ik praat graag met ouderen. Zij vertellen graag en kunnen hun leven beschrijven als een rechte lijn, waarin alles logisch is. Terwijl ik worstel met het troebele van de toekomst, zien zij oorzakelijke verbanden. Uiteraard is het Westen gedictieerd door causaliteit. We willen een enkele oorzaak voor een gevolg, terwijl dingen uiteraard samen gebeuren. Doe ik echt een bepaalde

stap vanwege iets wat mijn moeder ooit zei? Geen idee, maar het is het draadje dat we spannen in ons hoofd.

-U heeft het over de invloed van afkomst en die van ontmoetingen. Vanwaar die theorie? Terwijl ik vier jaar geleden door de Westhoek fietste, vroeg ik me af wat de streek anders maakt en tegelijk hoe het komt dat je bent wie je bent. Waarom maakt een jongen van zeventien, die eraan twijfelt of hij boer wil worden, de onverwachte keuze om in te treden? Hij wil weg, hij wil anders zijn. Ik had dat ook op die leeftijd. Ik keek neer op mensen die een gezin stichtten en op zaterdag de auto wasten. Dan ben je makkelijk te raken door verhalen, bijvoorbeeld van een pater die iets komt vertellen. In een ander leven had ik misschien Remi's keuze gemaakt.

Ik zocht naar woorden. Ik vond ze in de 'geest' van een plek, in de 'genius' van familie en verhalen en in de 'daimon', de ontmoeting met iemand of iets dat je een andere kant op stuurt, vaak zonder dat zelf te weten. Determinisme wordt doorbroken door de magie van de ontmoeting. Het is maar een onnozele theorie, die ik al schrijvend bedacht, maar aan het eind van het boek begrijp je ze. Achteraf vernam ik trouwens dat filosoof Maurice Merleau-Ponty een dergelijke theorie treffend beschreef.

-Wie of wat was een 'daimon' voor u?

Ik heb er veel, maar *Brief aan Boudewijn* van Walter van den Broeck was een belangrijk boek. Hij komt net als ik uit de Kempen en ik zag voor het eerst wat een schrijver kan zijn. De wereld die ik kende, was plotseling boekwaardig, een schrijversleven bereikbaar.

-Remi treedt in, maar gelooft niet. En u?

Ik geloof niet in God, maar ik geloof dat het zin heeft om over God te praten. Het is goed te praten over wat we niet begrijpen.

Koen Peeters: „Ik praat graag met oudere mensen. Zij vertellen graag en kunnen hun leven beschrijven als een enkele rechte lijn.” © Marco Mertens

Ieder gaat op zijn manier om met de twijfel en haalt daar zijn kracht uit. Als iets werkt, als het mensen helpt op een correcte manier in het leven te staan, is het goed. Plato had het over het goede, het schone en het ware. We zouden willen dat die altijd samenvallen, maar dat is niet zo. Soms is het schone bijvoorbeeld onwaar, maar dat is niet erg als het ons op de juiste manier in het leven plaatst.

-Hoe kijkt u naar de jezuïeten?

Bij de boekvoorstelling vroeg radiojournaliste Ruth Joos me of Renaat Devisch aangaf wat ik wel en niet mocht schrijven. Toen pas besefte ik dat hij enkel opmerkingen had over hoe ik de Afrikanen in de roman verwerkte, nooit over wat ik met zijn verhaal deed. Hij wees me er bijvoorbeeld op dat ik het armoedige niet te scherp moest beschrijven, dat ik het niet

over 'huten' moest hebben, maar over 'woningen'. Mensen ontvingen me in hun huis, dan moest ik dat niet uitkleden.

Ik bewonder de jezuïeten om wat ze realiseerden in Congo, op hun eigen, specifieke manier. Hen wordt elitarisme verweten, maar ik ervoer hen als minzaam, soms wat koud, maar bewust niet mikkend op het overtuigen. Ze controleerden niet wat ik met hun verhaal zou doen. Ze vertrouwden je en hebben geen meelaten om te meten wat juist is. Ook hoe ze afscheid nemen van hen die uittreden, is bijzonder. Zij blijven deel van de groep en daardoor kijken ze terug op hun tijd als jezuïet als een zinvolle passage. Dat karakter herken je bij de paus, die tegen de grote stroom ingaat en radicaal durft te kiezen.